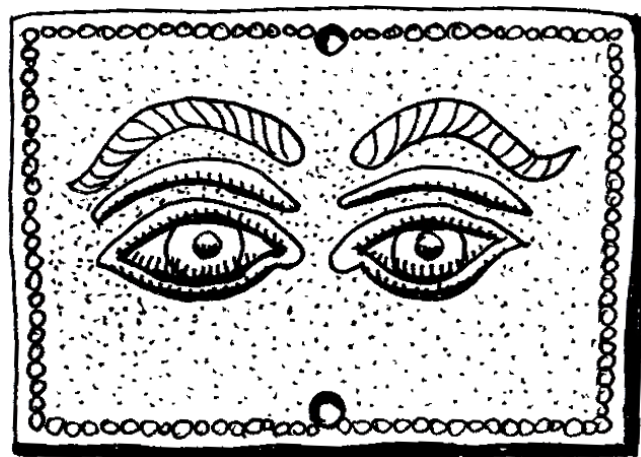

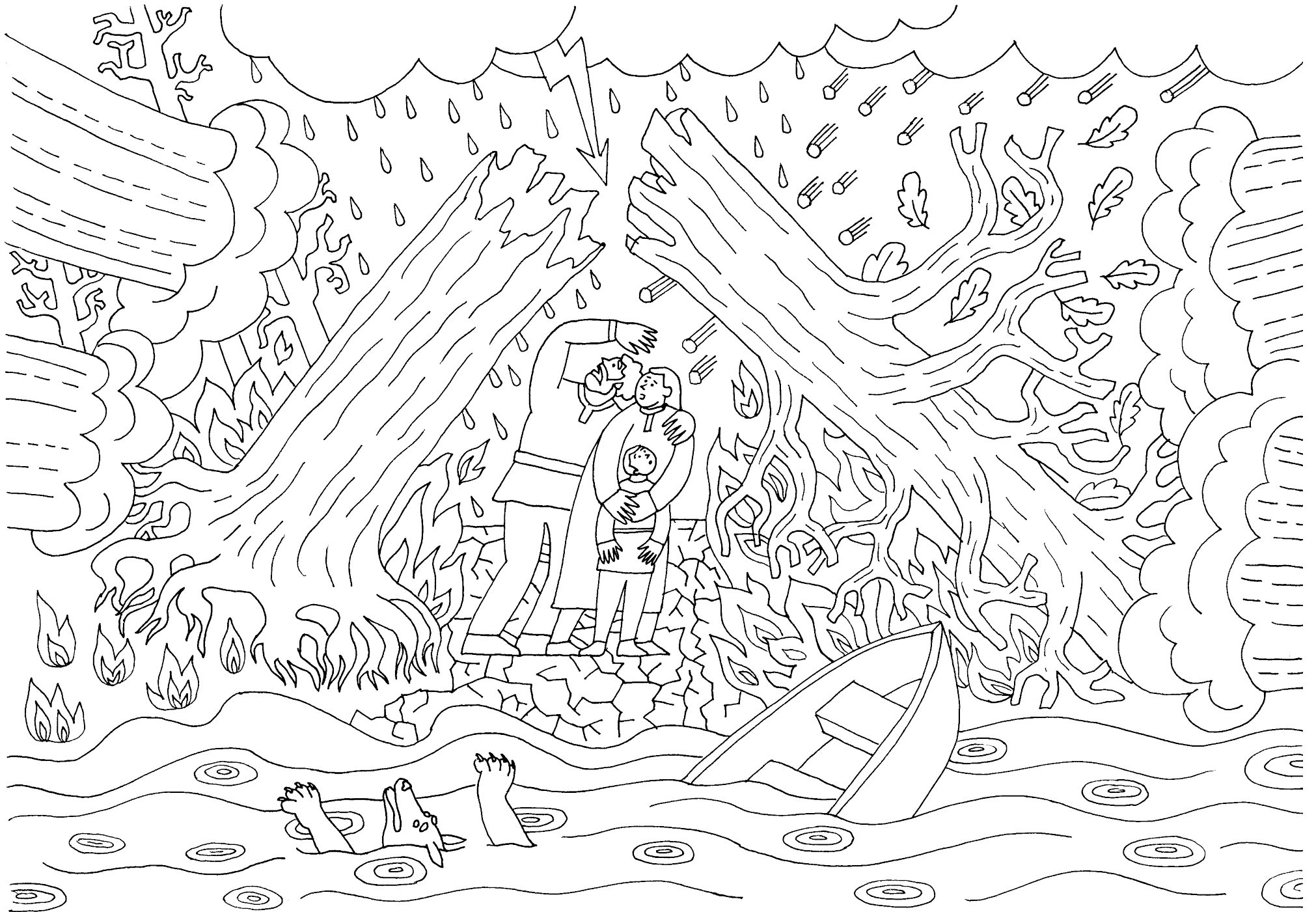
БОТЫ

STVARAJ_BY

НАРАДЖЭНЬНЕ МІФАЛОГІІ

Чалавек вельмі-вельмі даўно пачаў задумвацца аб узаемасувязях зьяў і рэчаў у прыродзе, аб сваім месцы ў ёй. Страх і бяссьільле перад магутнымі сіламі прыроды й імкненьне іх зразумець, нейкім чынам на іх паўзьдзеінічаць, прывялі да ўзьнікненьня размаітых вераваньняў.

З часам гэтыя вераваньні ў розныя звышнатуральныя сілы сфармаваліся ў складаную сыстэму. Чалавек вырашыў, што існуюць душы й духі, якія ўплываюць на існаваньне самага чалавека й усяго навакольнага сьвету. Гэтыя сілы, як меркавалася, можна было задобрыць замовамі, рытуальнымі дзеяньнямі – **абрадамі**, падарункамі – **ахвяраваньнямі**.

ЗАМОВЫ

Замова – формула са словаў, якой надавалася магічнае значэньне – старажытны жанр народнай паэзыі. Замовамі людзі імкнуліся паўплываць на розныя стыхійныя сілы прыроды, на узаемаадносіны ў грамадстве, на здароўе. Замовы сёньня можна ўспрымаць як літаратурныя творы, бо яны маюць вялікае мноства вобразаў, сыстэму пэрсанажаў са сваімі ролямі. Пісаліся замовы звычайна рыфмаванай прозай.

Далей - некаторыя зь іх.

Ад зубнога болю

Іду я не вуліцаю, не дарожкаю, а па пустых перавулках, па канавах, па ярах. Насустрач мне заяц.

– Заяц ты, заяц, дзе твае зубы? Аддай мне свае, вазьмі мае.

Іду я не пуцём-дарогаю, а шэрым борам, цёмным лесам. Насустрач мне шэры воўк.

– Воўк, ты шэры воўк, дзе твае зубы? Аддай мне свае, вазьмі мае.

Іду я не зямлёю, не вадою, а чыстым полем, квятастым лугам. Насустрач мне старая баба.

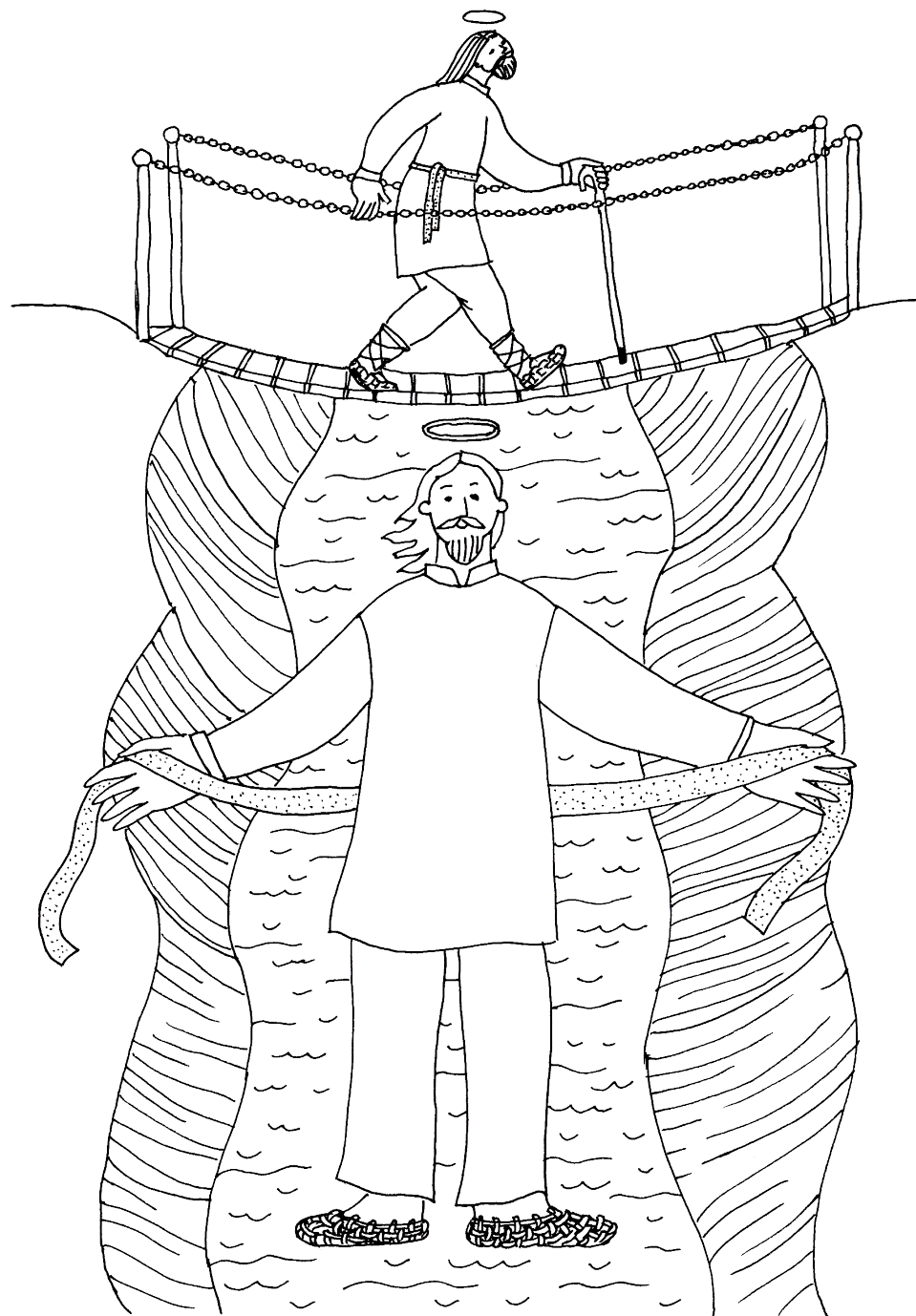
– Старая ты баба, дзе твае зубы? Вазьмі ты воўчыя зубы, аддай свае выпалыя.

Замаўляю я зубы моцна ў *(Імя)* па цяперашні дзень, па цяперашні час і на векі вякоў.

Ад хваробы жывата

Ішоў Ісус Хрыстос
праз жалезны мост,
залатым кіёчкам апіраўся,
у залатых лапціках,
шайковых аборках.
Лапцікі, дзяржыцеся,
аборкі, парвіцеся,
жывоцік, суніміся.

Хадзіла, гуляла
маць Прачыстая
па чыстаму полю.

Падняліся буйныя
ветры,
запарушылі (Якубу)
левае вока,
вырасла
бяльмо.

Маці Прачыстая
плача-рыдае,
да сырой
зямлі
прыпадае.

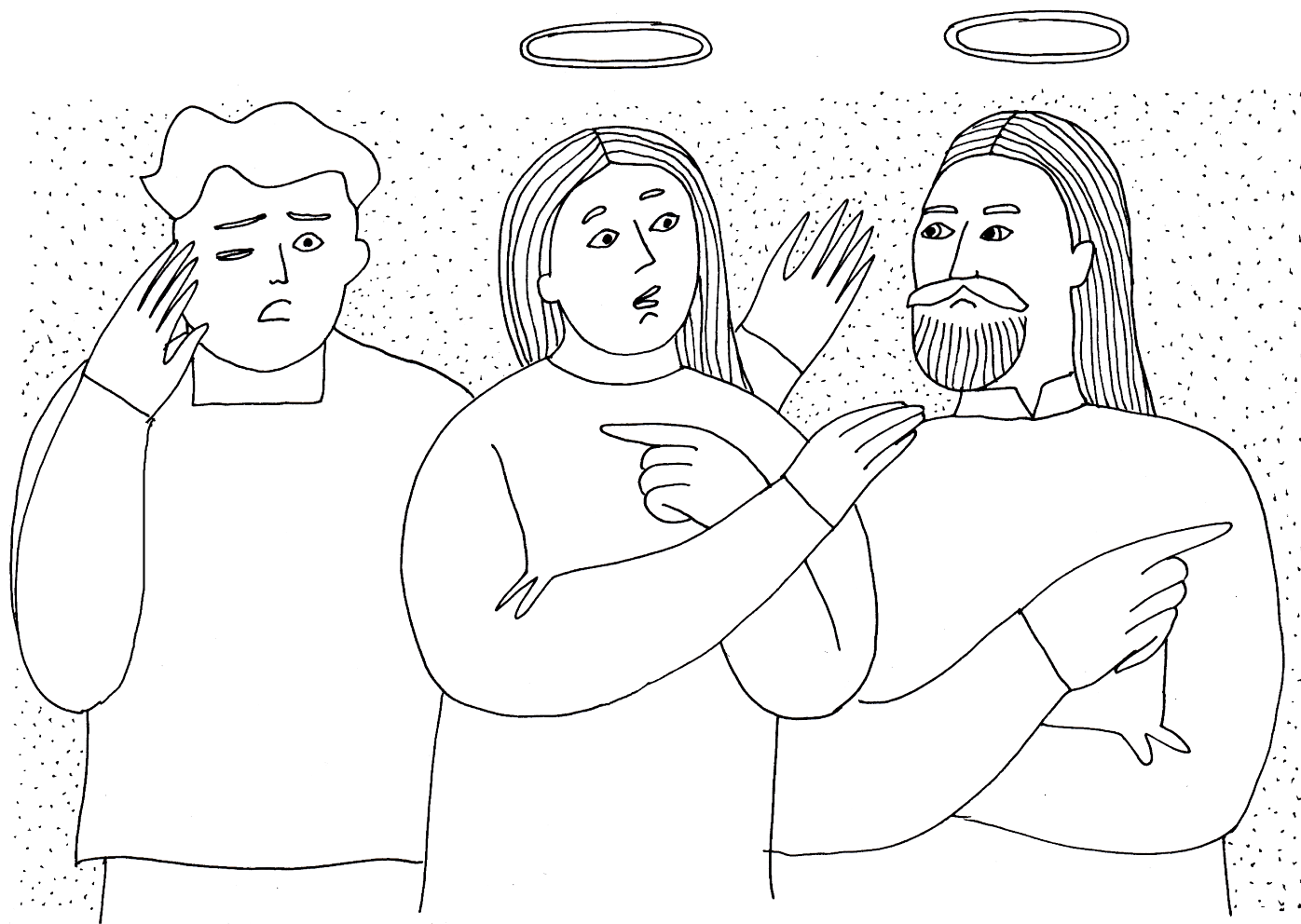

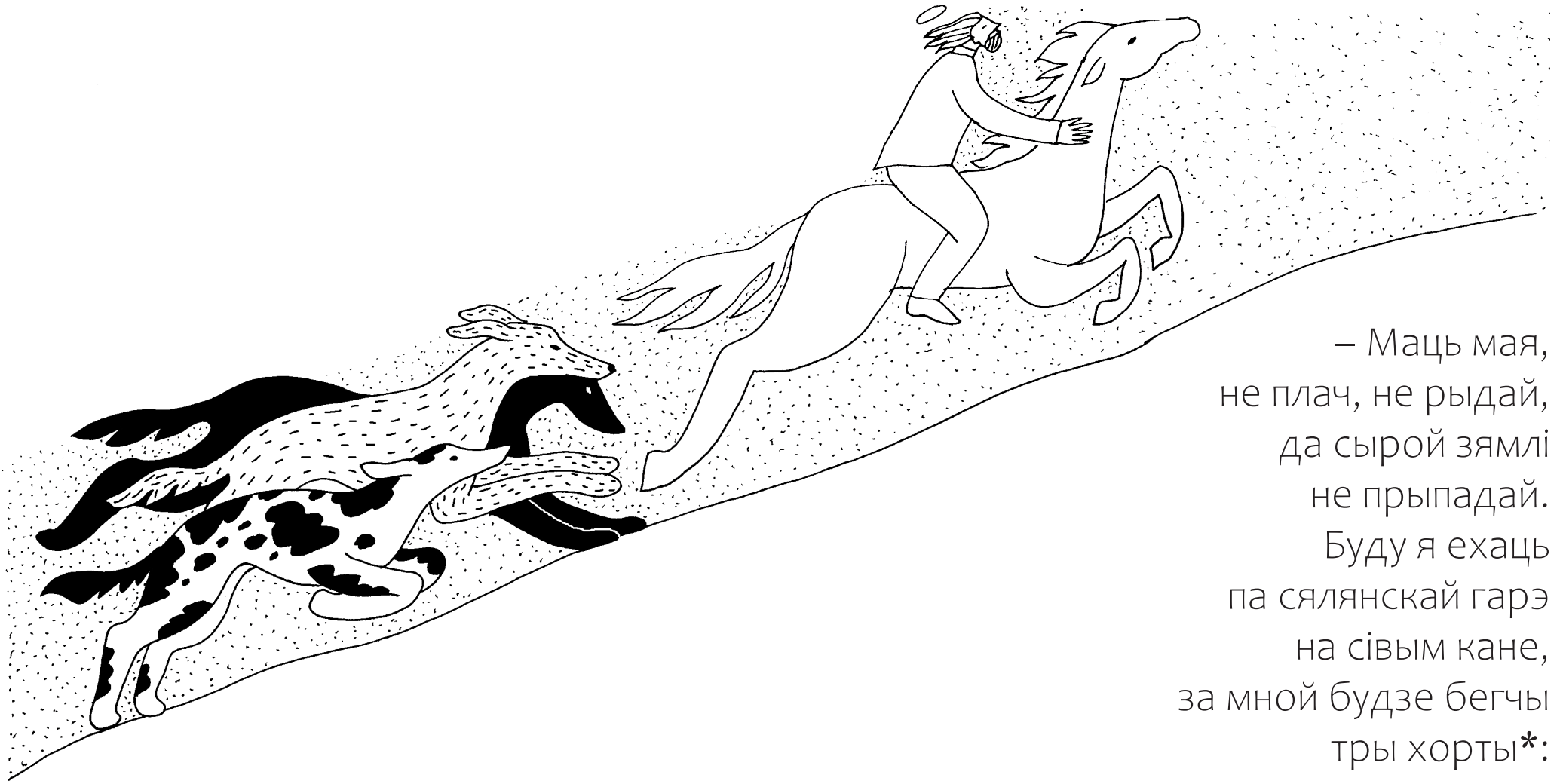
Тудой ехаў сам
Ісус Хрыстос.

– Маці мая,
чаго ж ты плачаш,
чаго рыдаеш,
к сырой зямлі
прыпадаеш?

– Сынку мой, сын,
як мне не плакаці,
не рыдаці,
к сырой зямлі
не прыпадаці?

Хадзіла, гуляла
па чыстаму полю,
падняліся буйныя
ветры,
запарушылі (Якубу)
левае вока,
вырасла бяльмо.

– Маць мая,
не плач, не рыдай,
да сырой зямлі
не прыпадай.
Буду я ехаць
па сялянскай гарэ
на сівым кане,
за мной будзе бегчы
тры хорты*:
адзін чорны,
другі белы,
трэці рабы.

*Паляўнічыя сабакі

Першы лізне – слязу злізне,
другі лізне – таску злізне,
трэці лізне – так з (Якуба) бяльмо злізне.

Ад сурокаў карове*

Кароўка мая, паганяю цябе.

У чыстым полі крыніца,
парасла шаўкова травіца.

Табе, кароўка,
шаўкову траву з'ядаці,
крынічну ваду папіваці,
а мне прынесці малачка
поўныя бачка –

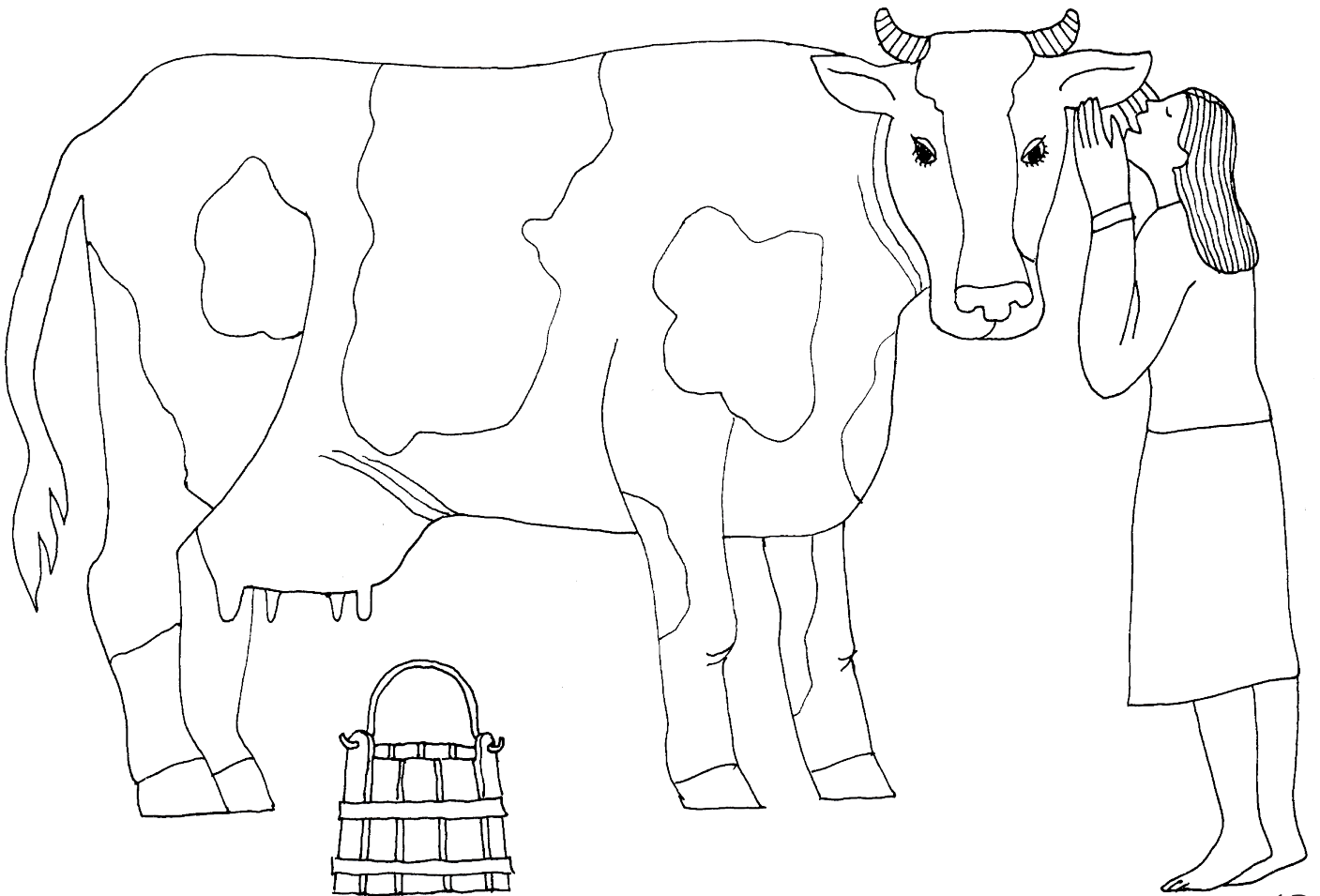
і з ног,

і з рог.

Ты, мая кароўка, зубкамі адкусіся.

Хвосцік твой, як мяцёлка,
са злымі вачамі не сустракайся.

*Сурокі – няшчасьце, хвароба, прынесенае нядобрым вокам.

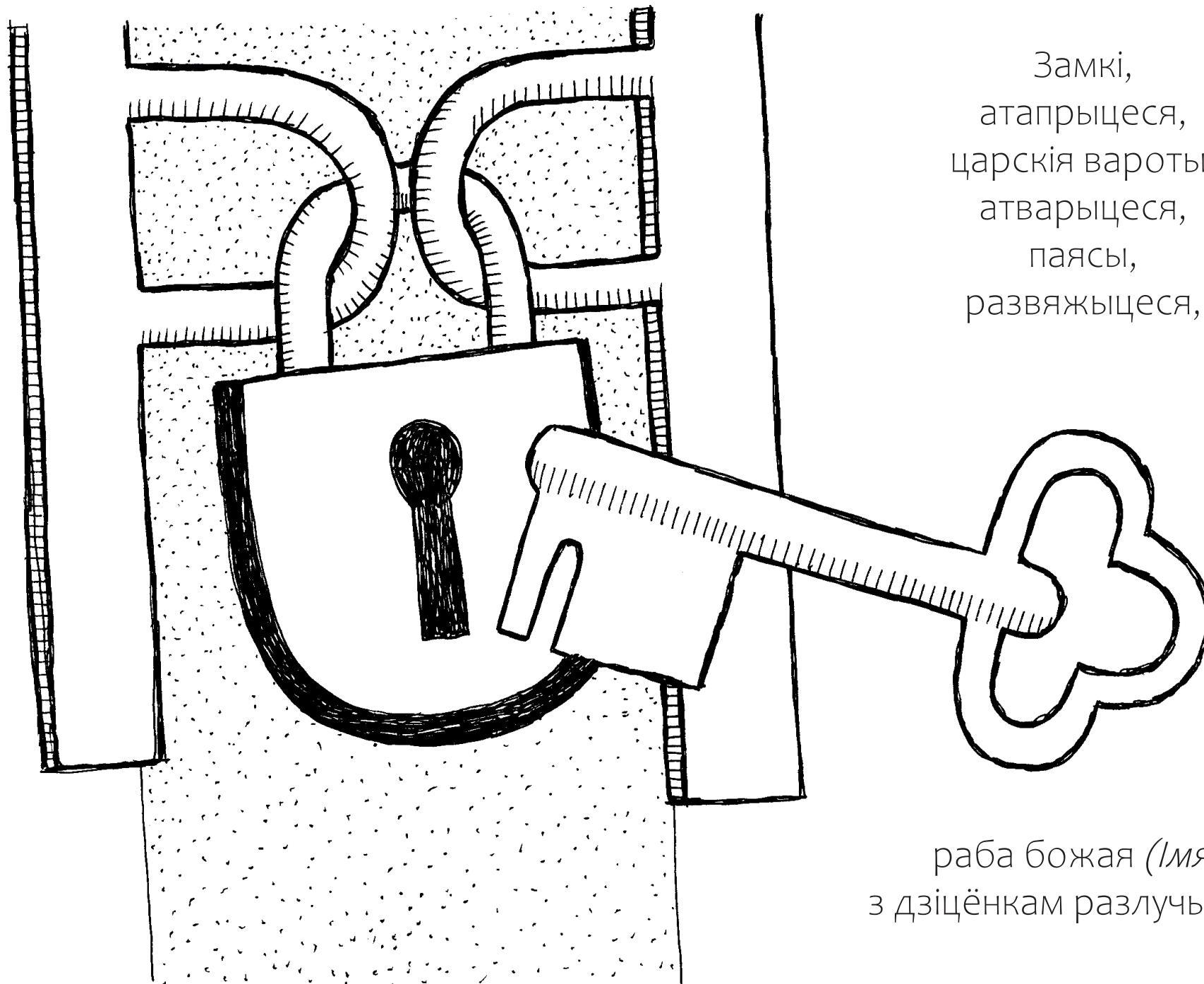

На добрыя роды

Ішоў сам Гасподзь
з неба,са,
згубіў залатыя ключы
з-пад паяса.

Мацер Божая ішла,
залатыя ключы знайшла.

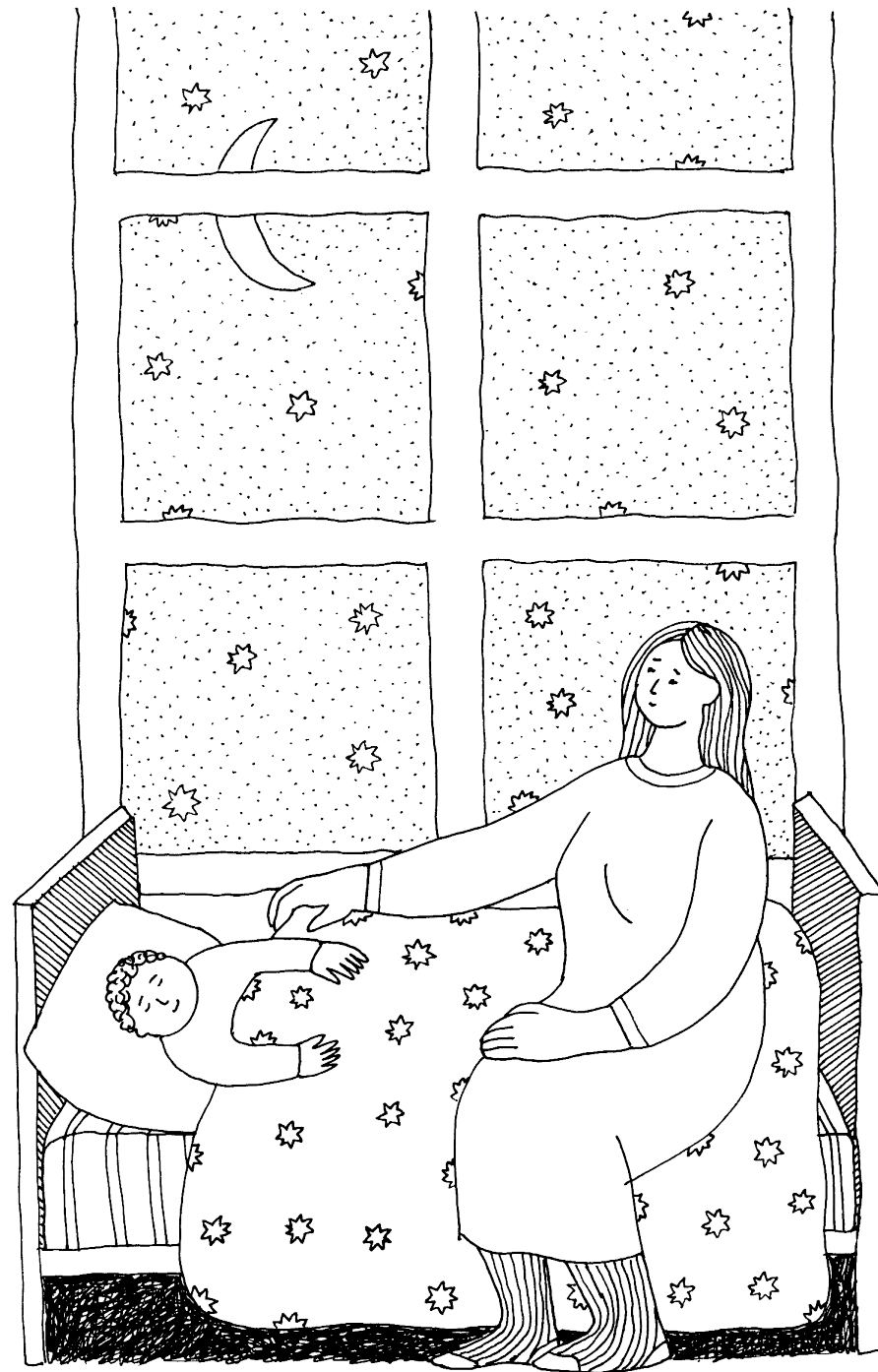
Замкі,
атапрыцеся,
царскія вароты,
атварыцеся,
паясы,
развяжыцеся,

раба божая (Імя),
з дзіцёнкам разлучыцеся.

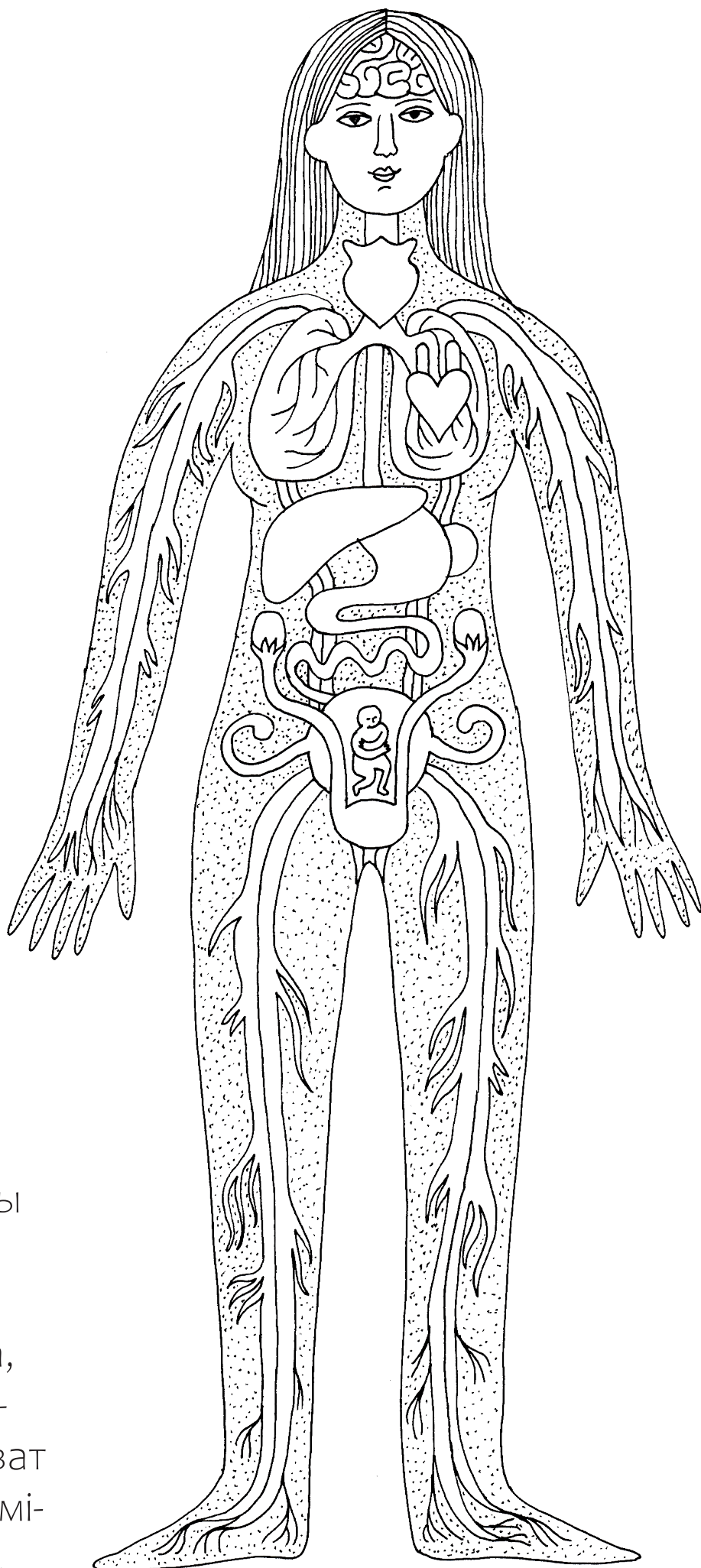
На добрае здароўе

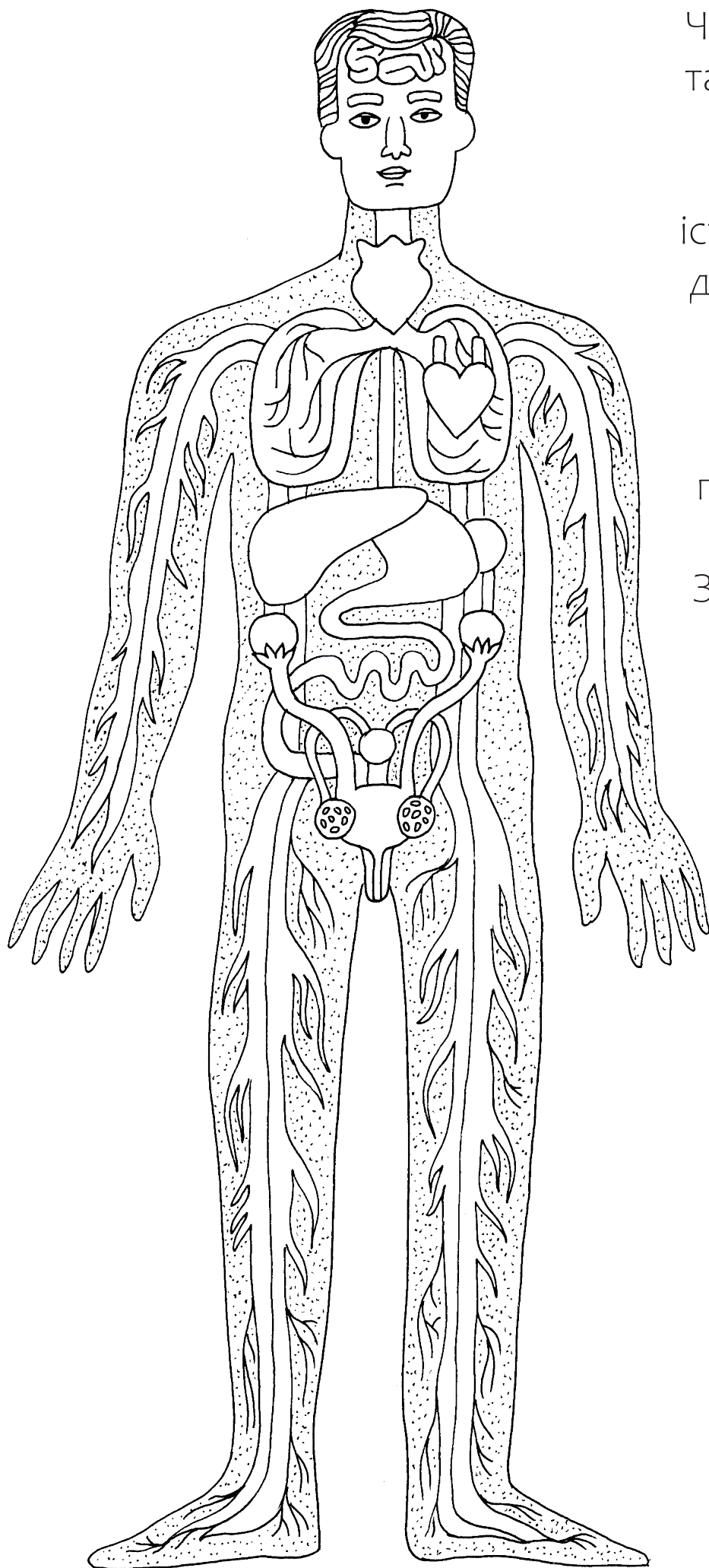
Ночачка-матачка,
беражы маё дзіцятачка,
з вечара да ранку,
з ранку да світанку
і на ўсё жыццё.

ЧАЛАВЕК І ХВАРОБЫ

Чалавек усё сваё жыццё спрабаваў асэнсаваць прычыны хваробаў. Стараўся паўплываць на тое, каб ягоная хвароба, альбо хвароба блізкага чалавека ці нават хатняй жывёлы-карміцелькі скончылася.

Чалавек пачаў зьвяртацца да вышэйшых і мацнейшых, на ягоную думку, істот – багоў, каб тыя дапамаглі даць рады зь немаччу.

Зьвяртаўся чалавек да бостваў з просьбамі вылечыць хворыя вочы, зубы. Зьвяртаўся, калі разбалеліся ногі альбо рукі, сэрца.

Калі заняджыў хтось са сваякоў.

ВОТЫ

Калі чалавек прасіў дапамогі, то прыносіў узамен падарункі: фігуркі й пласьцінкі ў выглядзе таго сваяка, які хварэе, альбо той часткі цела, якой баліць. Гэтыя фігуркі й пласьцінкі называюцца **ВОТЫ**.

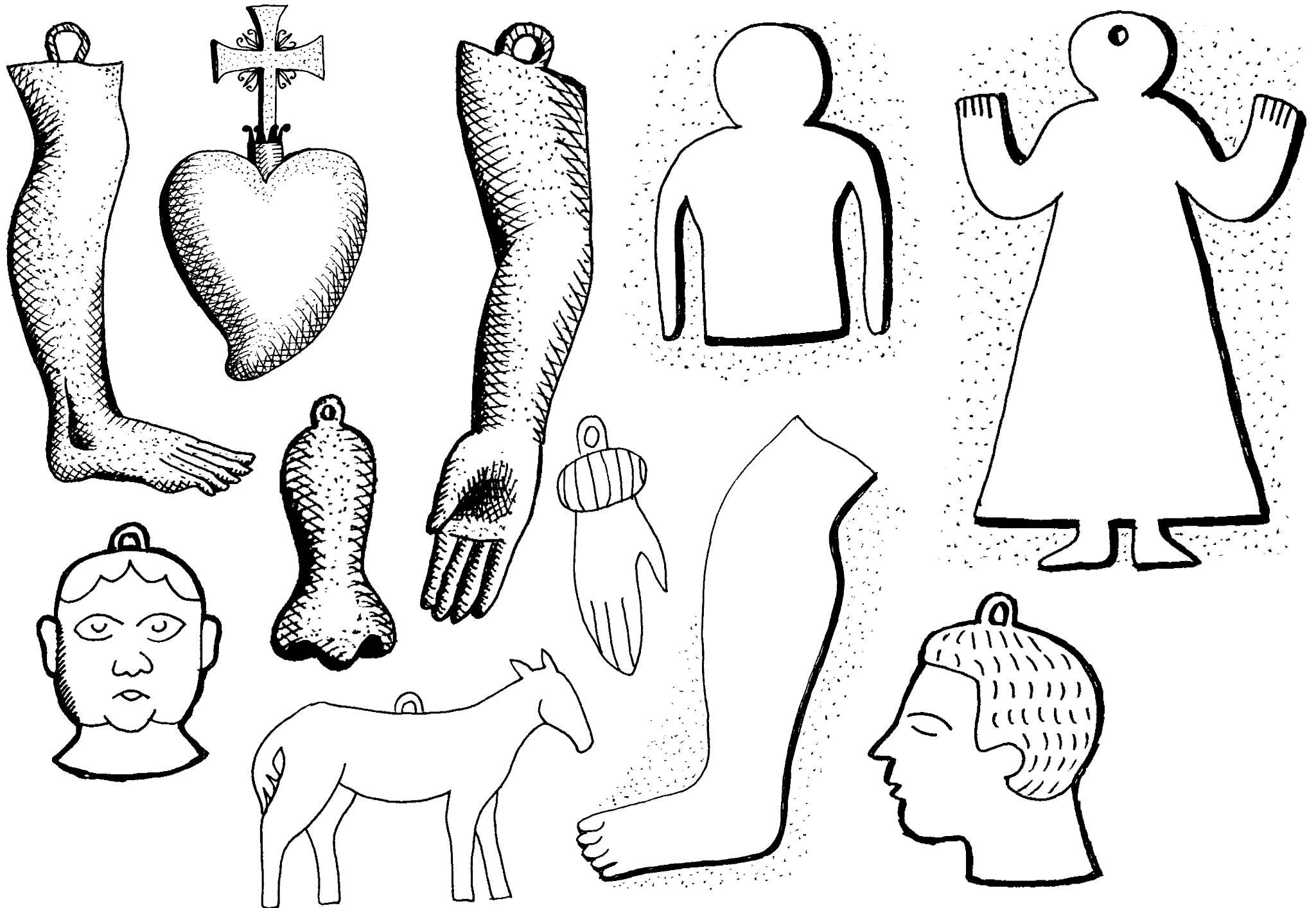
Іх са старадаўніх часоў выраблялі з воску, зь металу, з каменю.

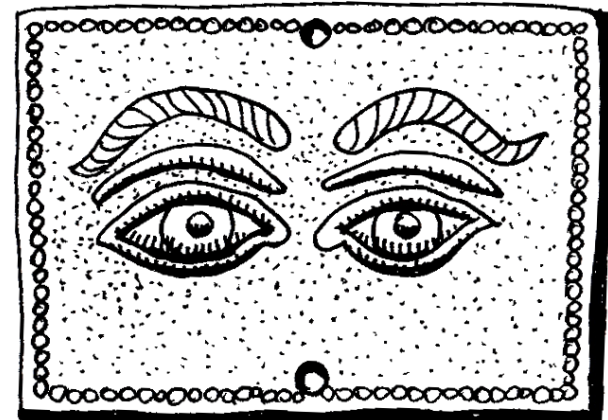
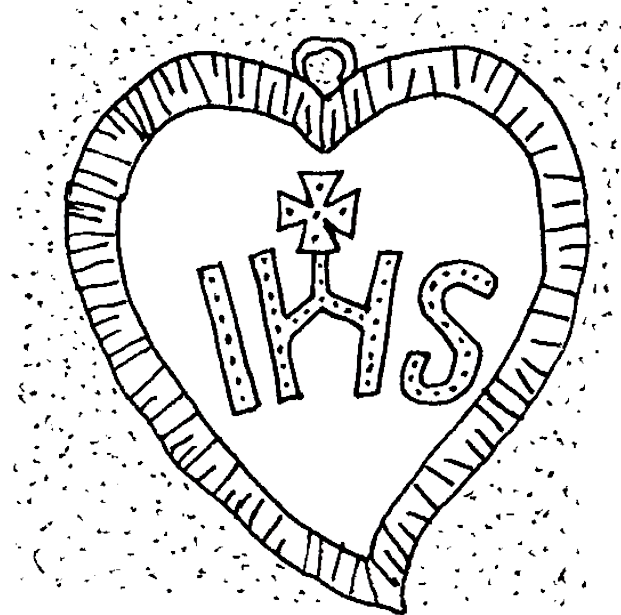
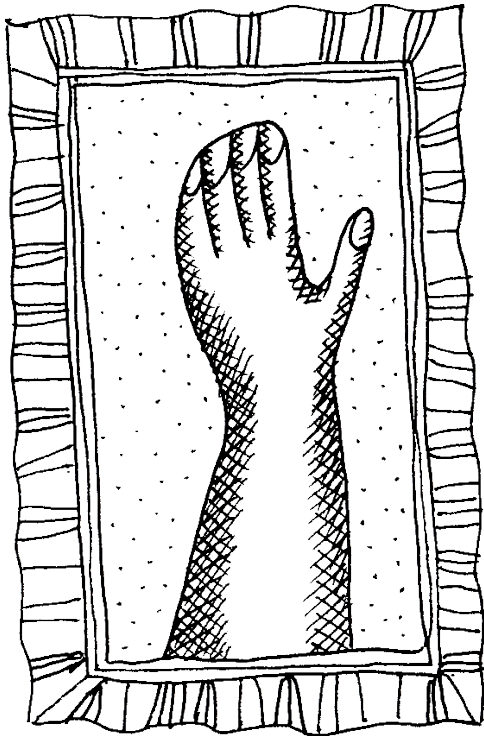
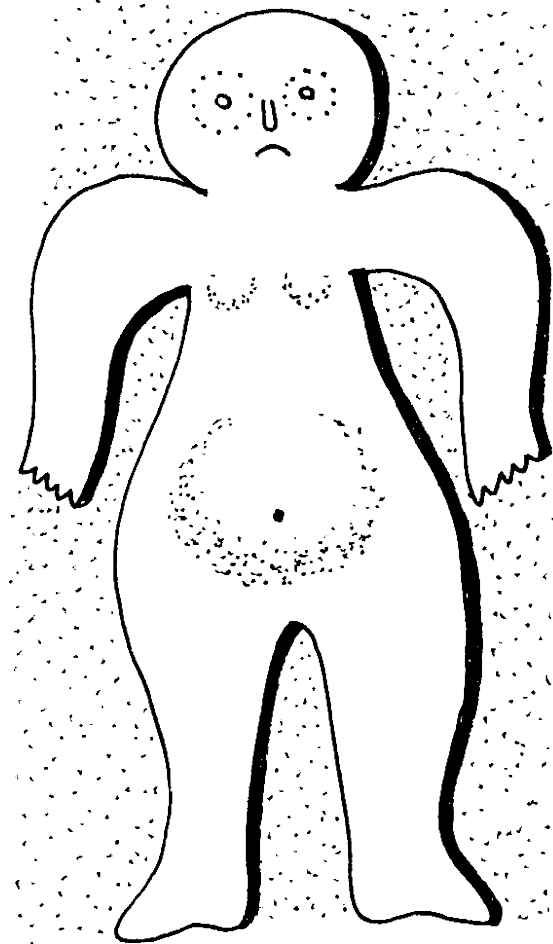
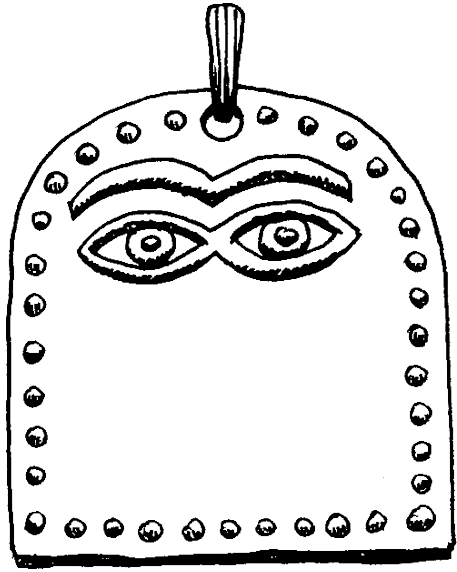
Чалавек мог вырабіць фігурку дзіцяці зь метала й прынесці ў падарунак вышэйшым сілам с просьбай, каб тыя дапамаглі ягонаму дзіцяці хутчэй ачуняць. Альбо прыносіў гэтакія падарункі на знак падзякі пасьля таго, як хвароба адыйшла.

ВОТЫ РАБІЛІСЯ РОЗНЫМ ЧЫНАМ:

- іх адлівалі,
- выразалі з матэрыялу й дапаўнялі рысункамі й надпісамі,
- на загадзя падрыхтаваных фігурных пласьцінках выбівалі, гравіравалі й наносілі рысункі на патрэбу замоўцы.

Часам рысункі наносілі вельмі прафесійныя мастакі, а часам – аматары.

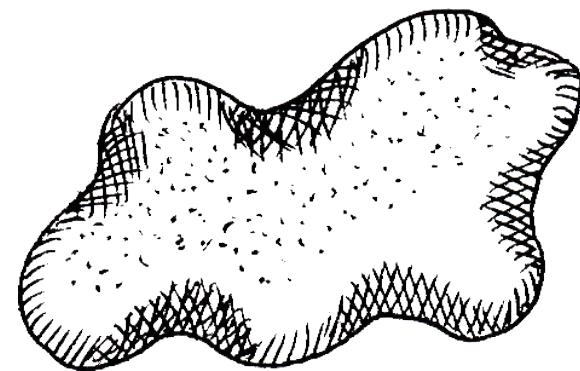
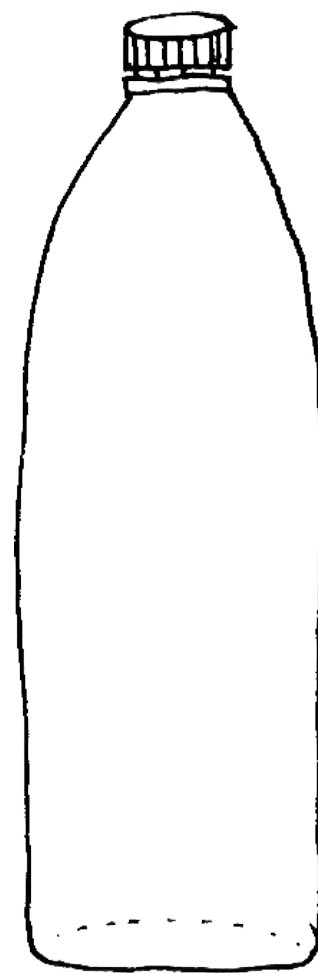
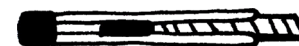
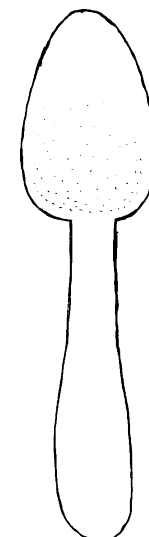
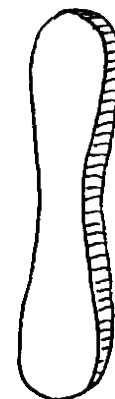
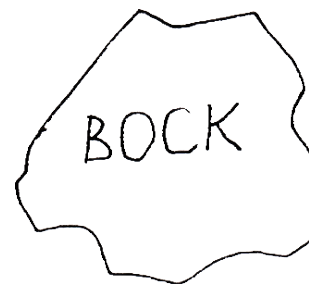
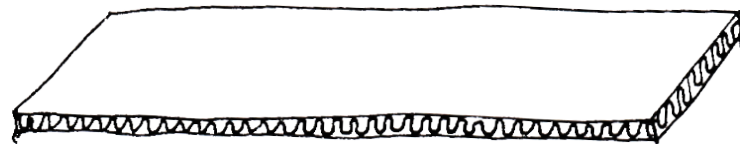
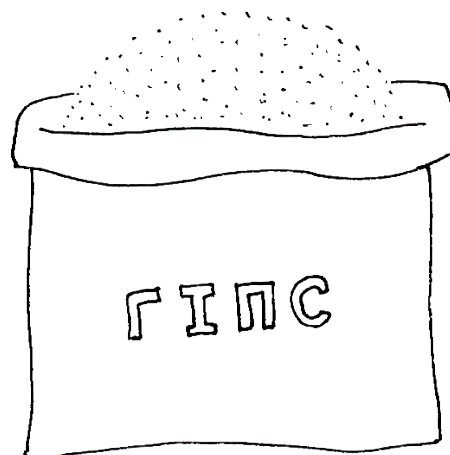
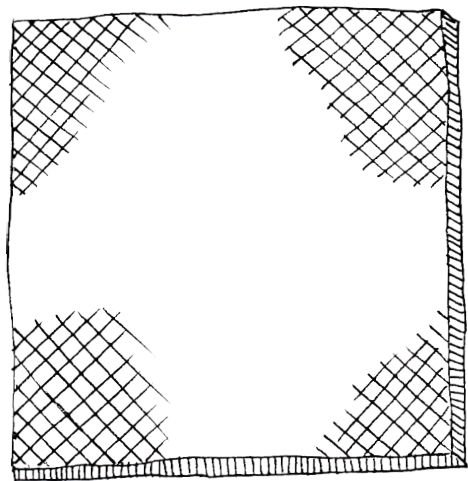

ЯК ЗРАБІЦЬ ФІГУРКУ З ВОСКУ

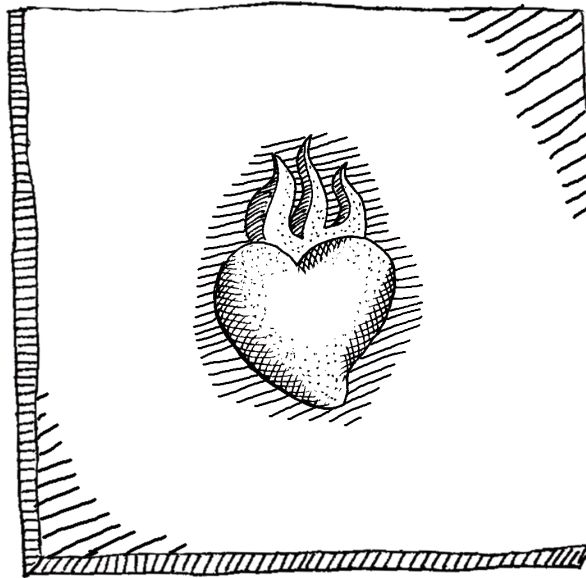
Вам спатрэбяцца:

- дошачка для лепкі, пластылін,
- гофракардон, ножык для паперы,
- вазелін і пэндзль для яго,
- гіпс, вада, палачка-мяшалка,
- плястыкавая бутэлька з плоскім дном альбо "гіпсоўка",
- вялікая лыжка, воск.

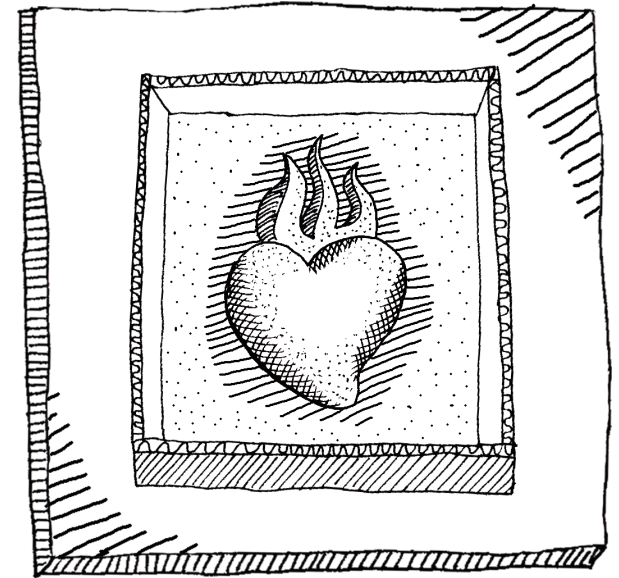
СТВОРАЖЬ

1. З'яляпіце на дошачцы невялікую фігурку-рэльеф. Пераходы вышыні рэльефа маюць быць плаўнымі.

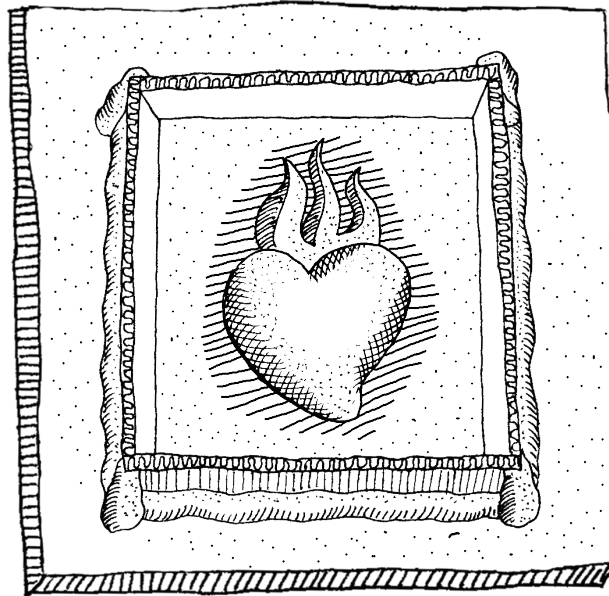
1.

2. Зрабіце з кардону апалубку – борцікі вакол фігуркі на адлегласьці ад 1 см.

2.

3. Замацуйце апалубку на дошцы пластылінам, прамажце ім ўсе вонкавыя шчылінкі.

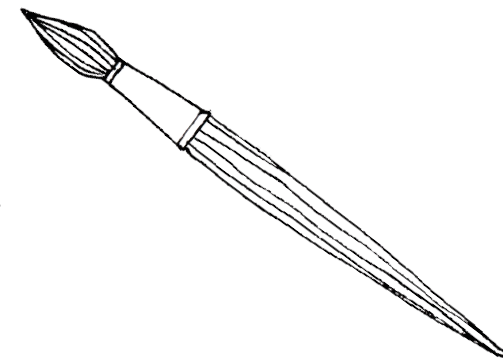

3.

4. Намажце вазелінам усё, што ўнутры апалубкі: сыценкі, дно-дошачку, саму фігурку.

4.

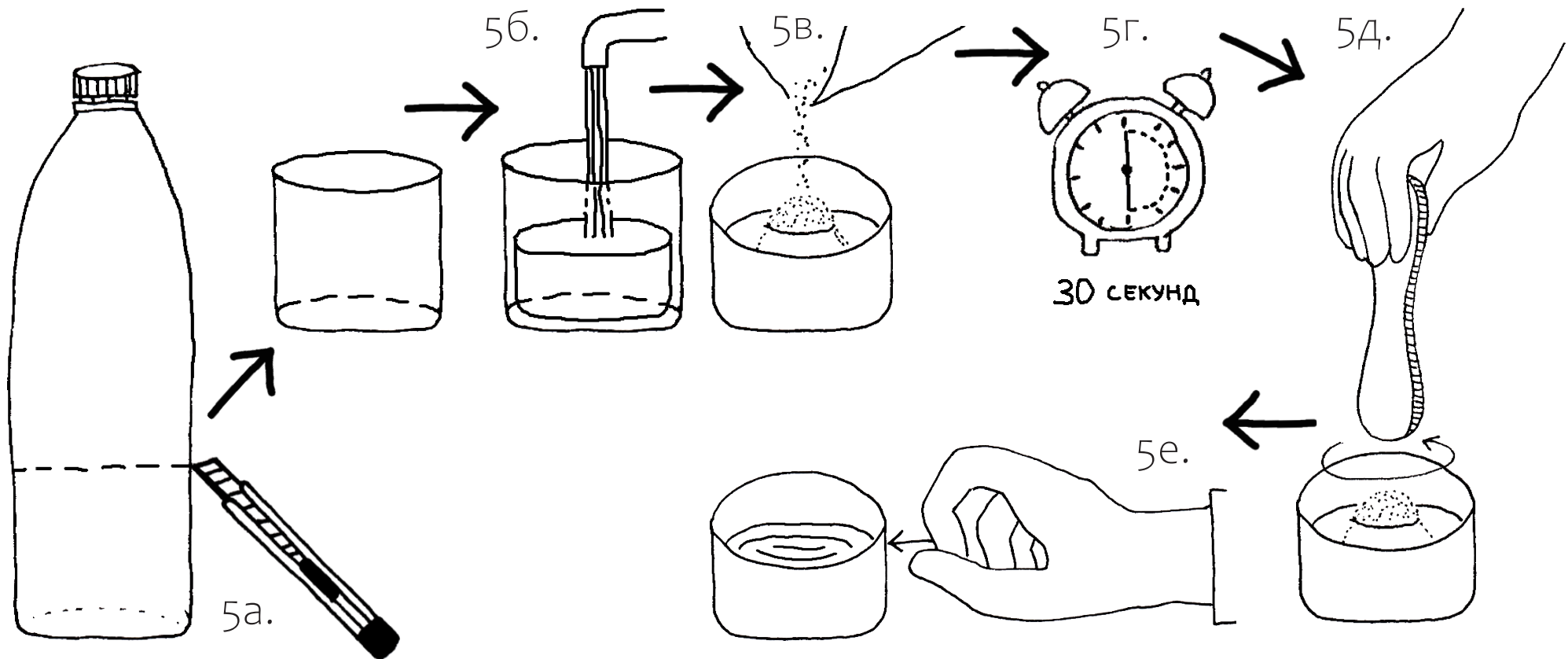

5. Замяшайце гіпс:

- а) адрэжце ніжняю траціну ад плястыкавай бутэлькі,
- б) налііце туды вады (не болей за палову),
- в) насыпце гіпс тонкім цурком у сярэдзіну ёмістасьці так, каб над вадою зьявілася невялічкая горачка.

Вельмі важна засыпаць гіпс у ваду – нельга ліць ваду ў гіпс!

- г) пачакайце з паў-хвіліны, пакуль гіпс намокне,
- д) акуратна перамяшайце палачкай так, каб не зьявіліся бурбалкі,
- е) лягенька пастукайце па ёмістасьці, каб павыходзілі бурбалкі.

STVARAJ_BY

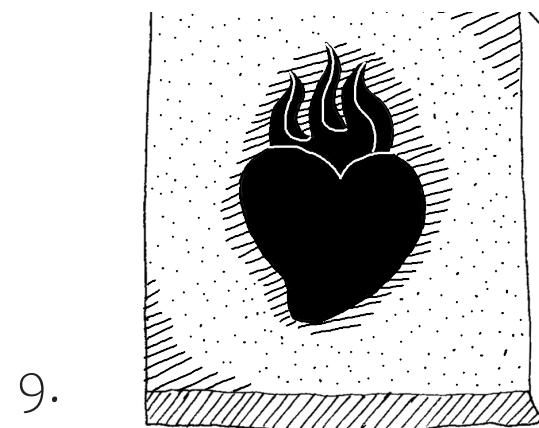
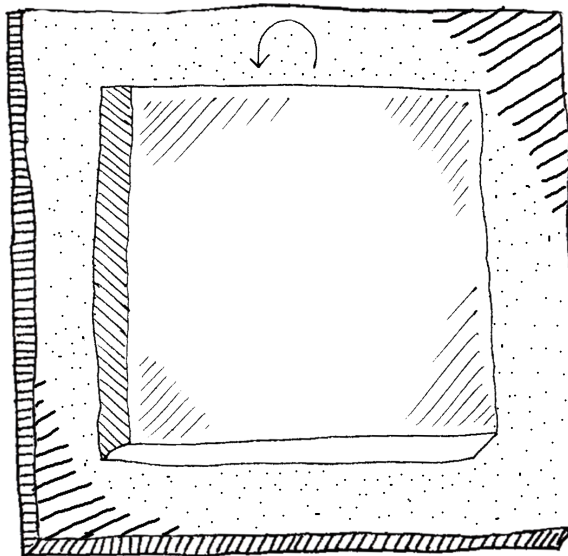
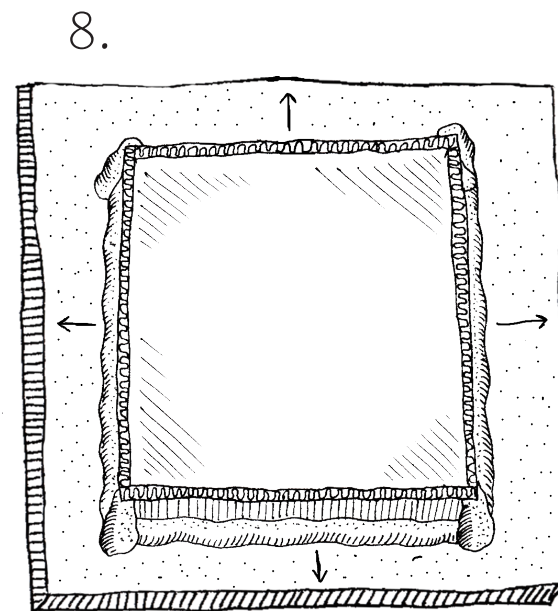
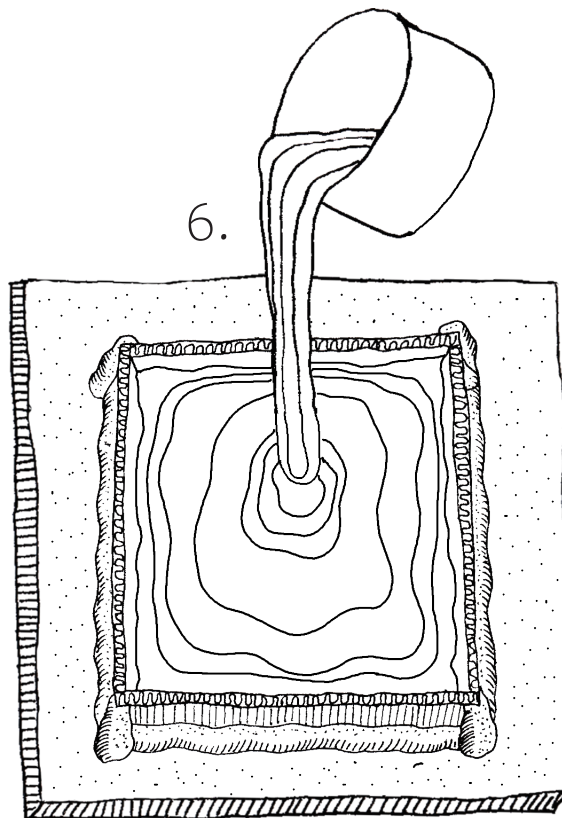
6. Залійце гіпс у апалубку. Вышына слоя гіпсу над фігуркай мае быць каля 1 см. Калі таўшчыні не дастае, замяшайце яшчэ порцыю гіпсу.

7. Пачакайце, пакуль гіпс застыне (ад 20 хвілін да гадзіны).

Калі гіпс пачне застываць, ён стане цёплым!

8. Калі гіпс астыне, прыбярыце сыценкі апалубкі.

9. Здыміце гіпсавую форму. Калі ў форме застаўся пластылін, акуратна выньце яго. Пратрыце ворму ад магчымага смецця.

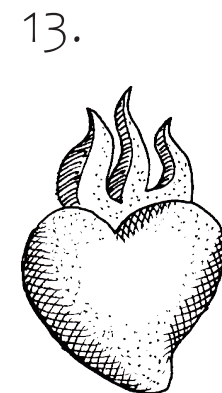
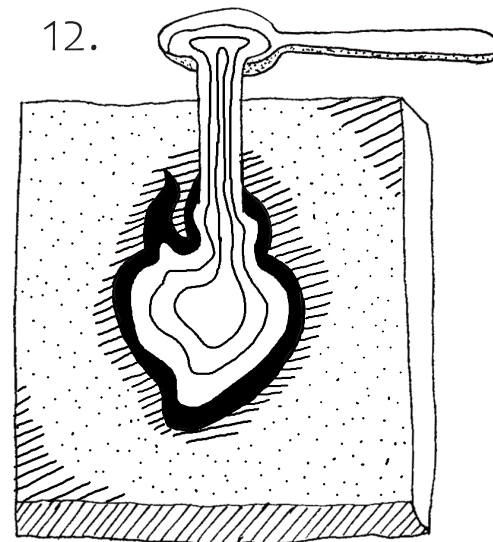
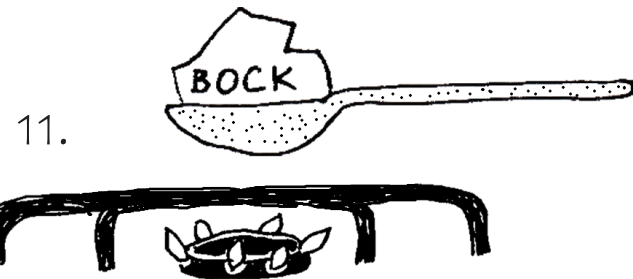
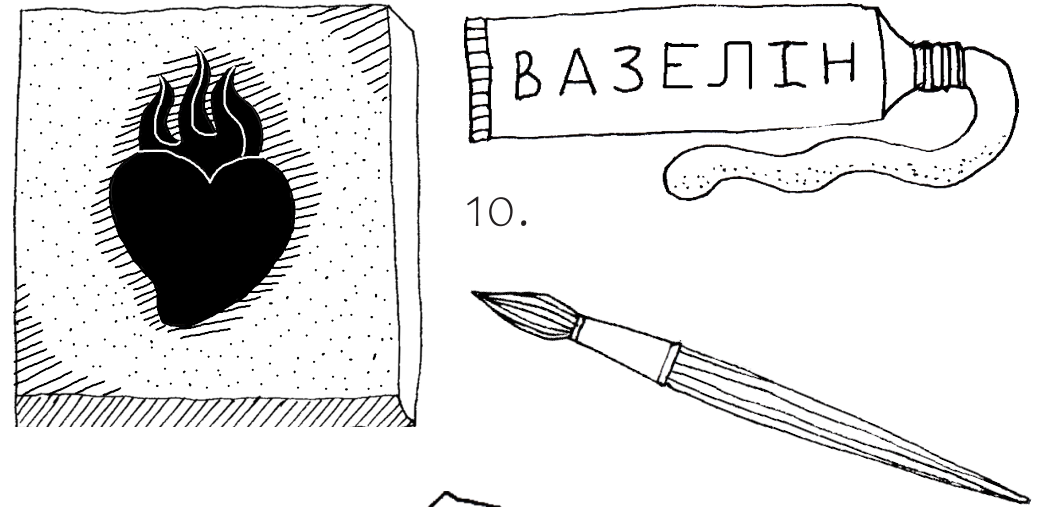
STVARAJ_BY

10. Пасья намажце вазелінам гіпсовую форму.

11. Растапіце воск у лыжцы альбо ёмістасьці большага памеру (у залежнасьці ад памеру вашай фігуркі).

12. Залійце воск у форму. Не варушыце форму, пакуль воск цалкам не застыне.

13. Дачакайцеся, пакуль воск астыне, і дастаньце фігурку.

ХРЫСЬЦІЯНСТВА

Беларусы не перасталі ствараць воты й пасья прыходу хрысціянства. Народ стаў зьвяртацца з просьбамі аб ачунку, з падзякамі да аднаго Бога й мноства сьвятых. Ватыўныя фігуркі-падзякі беларусы прымацоўвалі й вешалі на скульптуры й абразы ў касьцёлах і цэрквах.

Служыцелі цэркваў і касьцёлаў не былі супраць такіх падарункаў сьвятым. Воты са срэбра й золата яны пакідалі на абразях, разьвешвалі на сьценах унутры храмаў. А ватыўныя фігуркі з воску пераплаўлялі на сьвечкі, якія запальваліся падчас набажэнстваў.

МАЦІ БОЖАЯ
ВАСТРАБРАМСКАЯ
(ВІЛЬНЯ)

МАЦІ БОЖАЯ
ЖЫРОВІЦКАЯ
(ЖЫРОВІЧЫ)

